

Svensk hotbild

- En metaanalys av
Försvarsberednings rapporter -

Abstract

During the last fifteen years the world has developed sufficiently and therefore has changed radically. As a result of globalisation and the technical development new threats and challenges has emerged. As a result of this, the security policy has also changed. In this thesis I have studied Försvarsberedningens reports from 1998 to 2013, with the purpose of describing the change in threats and the Swedish security policy (hotbilden). The method for the thesis is a comparing qualitative text analysis, and the outset for the definition and reading of the reports has been the three theories used throughout the thesis, realism, Copenhagen school and human security. The conclusion is that the Swedish security policy has changed in line with the theoretical perspectives. The realistic perspective is present throughout the time period, but more present when the climate gets tough around the country. Swedish security policy has been very influenced by both the Copenhagen school and the human securitys look on threats and security policy. This has resulted in a change from a state centred basis to an individual basis for the Swedish security policy. The thesis further concludes that the threats described in the reports, gradually developed from being fairly easily to overview and with relatively few actors to more complex, multifaceted and unpredictable.

Antal ord: 9755

Nyckelord: Sverige, hotbild, säkerhetspolitik, Försvarsberedningen, realism, köpenhamnsskolan, human security

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
1.2 Disposition.....	4
2. Metod	5
2.1 Val av metod.....	5
2.2 Avgränsningar och material.....	5
2.3 Källkritik	6
3. Teori.....	7
3.1 Realism.....	7
3.2 Köpenhamnsskolan.....	9
3.3 Human security	10
4. Hotbilden utifrån Försvarsberedningens rapporter.....	12
4.1 Svensk säkerhet i ny omvärldsbelysning (Ds 1998:9).....	12
4.1.1 Sammanfattning.....	13
4.2 Europas säkerhet – Sveriges försvar (Ds 1999:55).....	14
4.2.1 Sammanfattning	14
4.3 Gränsöverskridande sårbarhet – gemensam säkerhet (Ds 2001:14).....	15
4.3.1 Sammanfattning.....	17
4.4 Säkrare grannskap – osäkrare värld (Ds 2003:8)	18
4.4.1 Sammanfattning.....	19
4.5 Försvar för en ny tid (Ds 2004:30)	19
4.5.1 Sammanfattning.....	20
4.6 Säkerhet i samverkan – Försvarsberedningens omvärldsanalys (Ds 2007:46) ..	21
4.6.1 Sammanfattning.....	24
4.7 Försvar i användning (Ds 2008:48)	25
4.7.1 Sammanfattning.....	25
4.8 Vägval i en globaliserad värld (Ds 2013:33).....	26
4.8.1 Sammanfattning.....	29
5. Diskussion.....	30
5.1 Jämförelse av rapporterna utifrån realismen.....	30
5.3 Jämförelse av rapporterna utifrån human security.....	32
6. Slutsats	33
7. Referenser.....	34

1. Inledning

I år firar Sverige 200 år av fred, vilket innebär att Sverige kanske är det land i världen med längst sammansatta period av fred.¹ Detta trots att det periodvis varit krig och oroligheter i närområdet, bland annat under första och andra världskriget. De senaste åren har världen förändrats i många avseenden, främst avseende globaliseringen och den tekniska utvecklingen. Detta har medfört en förändring av hot, och där igenom har också synen på säkerhetspolitik förändrats.

För att beskriva hur hotbilden mot Sverige förändrats till följd av förändringarna i världen kommer jag studera Försvarsberedningens rapporter mellan 1998 och 2013. Dessa ger tillsammans en bred bild av säkerhetsläget i Sverige samt återspeglar synen på hot, vilket ger en sammansatt bild av hotbilden mot landet.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att studera Försvarsberedningens rapporter och utifrån dem undersöka hur hotbilden mot Sverige har förändrats under de senaste femton åren. Detta med grund i hur de tre teoretiska perspektiven *realism*, *köpenhamns-skolan* och *human security* ser på säkerhet och hot. Frågeställningen för uppsatsen är:

Hur har hotbilden mot Sverige, utifrån Försvarsberedningens rapporter, förändrats de senaste femton åren?

1.2 Disposition

Uppsatsen inleds med ett avsnitt där respektive Försvarsberedningsrapport behandlas och där det som beredningen lyfter fram som det viktigaste för hotbilden presenteras. Vidare återknyter jag här parallellt till teorierna för att underlätta läsningen, kapitel 4 består således av en empirisk analys, och sätta teorierna i sammanhang. För att tydligt kunna redogöra för förändringarna kommer jag först separat att jämföra rapporterna utifrån de tre teorierna för att sedan i slutsatsen sammanställa resultaten.

¹ Westerberg, 2014-05-19

2. Metod

2.1 Val av metod

Undersökningen består främst av en metaanalys av Försvarsberedningens rapporter, med fokus på hotbilden. Vidare består metaanalysen av en jämförande kvalitativ textanalys. Valet av metod motiveras med stöd av att respektive rapport studerats intensivt och att det varit relevantt att se till textens helhet för att få både en djupare och en mer övergripande bild av den hotbild som beskrivs. Verktygen som används för att identifiera rapporternas viktigaste delar har varit teoriernas syn på hot, säkerhet och säkerhetspolitik. Vidare består undersökningen av en systematiserande textanalys då syftet är att lyfta fram och beskriva det viktiga i texten, det vill säga hotbilden.²

Den jämförande delen av undersökningen är i linje med historisk metod då jag avser undersöka förändringen av hotbilden över tid utifrån Försvarsberedningens rapporter. Rapporterna är för detta ändamål lämpliga studieobjekt då de i många avseenden är liknande, de bygger på samma typ av material och är skrivna i samma syfte, att ge en bred och djup bild av omvärlden och hotbilden mot Sverige.

2.2 Avgränsningar och material

Primärmaterialiet för uppsatsen är Försvarsberedningens rapporter. Samtliga rapporter bygger på en stor mängd material, inhämtad från olika håll, bland annat myndigheter, ambassader, samtal och rapporter från/med andra länder. Materialet sammanställs av beredningen, ofta i två rapporter.³ En omvärldsanalys som beskriver det rådande världsläget och de hot och potentiella hot som finns mot Sverige, samt en rapport som behandlar försvarets roll utifrån omvärldsanalysen. Jag har studerat samtliga rapporter från 1998 till 2013 med tyngdpunkt på de med en mer ingående omvärldsanalys, men jag har även använt mig av några av de rapporter som i större utsträckning behandlar försvarets roll. Detta eftersom det i denna typ av rapporter framkommer något nytt eller en utveckling från föregående rapport som anför påverka hotbilden.

² Esaiasson et al. 2012, s.210-211

³ Försvarsberedningen

Avgränsningen 1998 till 2013 ger en tidsbegränsning på femton år vilket jag anser är en bra tidsbegränsning för att kunna dra välgrundade slutsatser angående hur hotbilden har förändrats. Vidare, som framgår av rapporterna, är omvärlden och hotbilden mycket olika i rapporten från 1998 jämfört med den från 2013. Detta tyder på att det har skett en förändring, vilket motiverar att djupgående studera vad förändringen utgörs av.

2.3 Källkritik

Primärmaterialet för uppsatsen består, som anføres ovan, av Försvarsberednings rapporter. Försvarsberedningens syfte är att verka som ett samrådsorgan mellan regeringen och riksdagen och det material som produceras av beredningen ligger till stor del till grund för utrikes- och säkerhetspolitiska beslut.⁴ Att beredningen är ett parlamentariskt forum som består av representanter både från regerings- och riksdags partier minskar risken att rapporterna ämnar fylla politiska syften och ökar där igenom objektiviteten. Jag finner därför att validiteten i det som presenteras i rapporterna är god, och där igenom bidrar till att mina slutsatser också har god validitet.

⁴ Försvarsberedningen

3. Teori

Jag kommer i uppsats använda mig av tre teorier *realism*, *köpenhamnsskolan* och *human security*. Valet av dessa motiveras av att de bidrar med olika syn på säkerhet och hot vilket kommer bidra till ett djup i slutsatsen. Då jag kommer kunna analysera hotbilden mot Sverige ur flera infallsvinklar. Vidare anføres ofta dessa representera olika tider inom säkerhetspolitiken. Realismen som är den äldsta av de tre teorierna representerar en klassisk syn på säkerhet och hot. De andra två teorierna tillhör de kritiska säkerhetsperspektiven, där köpenhamnsskolan är något äldre än human security. Jag kommer att applicera de tre teorierna på samtliga rapporter och sedan jämföra dem för att kunna se om det stämmer att teorierna hör till olika tider.

3.1 Realism

Utgångspunkten för realism är att stater är de huvudsakliga aktörerna på den internationella arenan. Detta motiveras i att stater representerar den kollektiva viljan av dess medborgare. Vilket är den teoretiska och filosofiska synen på relationen mellan stater och medborgare. I realiteten är detta förhållande mer komplext. Filosofen Thomas Hobbes menade att det finns ett oskrivet kontrakt mellan medborgare och staten. Genom vilket medborgarna ger upp sin frihet i utbyte mot säkerhet. Detta i sin tur ger staten auktoriteten att handla och bestämma spelreglerna inom det egna territoriet. Vilket i sin tur föranleder att det är möjligt att bringa säkerhet och stabilitet inom det egna territoriet, men att det mellan stater enligt realister råder anarki, det vill säga att det inte finns någon högre auktoritet än suveräna stater*.⁵ Realister anser således att det är en stor skillnad mellan nationell- och internationell politik, dock anför Hans J. Morgenthau att båda drivs av en kamp om makten. Huvudargumentet för skillnaden mellan internationell- och nationell politik är att politiken förs i olika strukturella system. Att nationell politik förs i ett hierarkiskt system medan internationell politik som anføres ovan förs i ett där varje stat anser sig vara den högsta auktoriteten.⁶

* Suveräna stater definieras av Max Webber som "the monopoly of the legitimate use of physical force within a given territory"(Dunne & C. Schmidt s.93). Vilket betyder att en suverän stat är det territorier inom vilket staten har makten att stifta och införliva lagar, samt har monopol på användandet av våld.

⁵ Dunne & C. Schmidt s.93

⁶ Ibid s.88-87

Realismen kan delas in i tre delar klassisk-, strukturell- och modern realism. Thucydides var en av de som först formulerade de realistiska tankarna han anförde att politiken drevs av maktsökande och självhjälp som var en följd av människans natur. Vidare menade han också att om en stat ökade sin säkerhet genom att stärka sin makt, skulle detta innebära ett direkt hot mot andra stater, och att övriga stater då är tvungna att också öka sin makt för att inte gå under. Maktkampen mellan stater är således ett nollsummespel där mer för en stat betyder mindre för en annan. Detta återspeglas av att det nationella intresset för alla stater anförs vara överlevnad och att en förändring av maktfördelningen hotar staters överlevnad. Även senare realistiska tänkare, bland annat Machiavelli och Morgenthau, håller med Thucydides att internationell politik drivs av makt och strävan efter makt.⁷

Grunderna i det realistiska perspektivet är således anarkin mellan stater och statscentrism, dock skiljer sig klassisk och strukturell realism sig åt i avseende om på vilket vis anarkin spelar roll. Klassisk realism sätter människans natur i fokus och menar att det anarkistiska systemet är en följd av människans natur och strukturell realism har fokus på avsaknaden av hierarki i det internationella systemet.⁸

Strukturrealister menar att fördelningen av makt är det viktiga att studera för att förstå internationella händelser så som krig, fred och internationella samarbeten. Genom att se till hur mycket makt länder har menar strukturalister att det är möjligt att avgöra vilken struktur det internationella systemet består av vid en viss tidpunkt. Strukturalisten Kenneth Waltz argumenterade för att makt inte är det främsta för stater utan att stater främst eftersträvar säkerhet. Stater är således inte maktmaximerande utan säkerhetsmaximerande. Utifrån detta argumenterar Waltz också att maktmaximering ofta visar sig vara kontraproduktivt då detta utmanar säkerheten. John Mearsheimer representerar en annan aspekt av strukturell realism. Mearsheimer håller med Waltz i många av hans argument, men menar att stater visst försöker maximera sin makt, och att denna vilja bottnar i en osäkerhet kring andra stater och hur de kommer agera och att detta resulterar i att det inte finns ett världsläge där stater är nöjda, att status quo inte är möjligt att uppnå. Huvudskillnaden mellan Waltz och Mearsheimers utgångspunkt är utifrån detta att Walts menar att maktmaximering utmanar staters säkerhet medan Mearsheimer att stater uppnår säkerhet genom att erhålla mer makt än andra stater.⁹

Den tredje gruppen av realismen, modern realism eller neoklassisk realism, argumenterar att andra aspekter än makt och säkerhet påverkar staters agerande, så som statsskick, staters ledare, olika samarbeten etcetera. Neoklassisk realism

⁷ Dunne & C. Schmidt s.89-90

⁸ Ibid s.91

⁹ Ibid s.92

ser således inte stater som den enda aktören på den internationella arenan utan menar även att individer är av relevans.¹⁰

I uppsatsen kommer jag fokusera på huvudlinjerna inom realismen vilka återfinns i samtliga tre inriktningar det vill säga: *statism*, *självhjälp* och *överlevnad*. Dock är dessa mest framträdande i klassisk- och strukturell realism och jag kommer därför främst ha fokus på dem.

3.2 Köpenhamnsskolan

Köpenhamnsskolan tillhör de kritiska säkerhetsteorierna som förespråkar en bredare syn på säkerhet. Professor Barry Buzan, en av förgrundsfigurerna för köpenhamnsskolan, breddar säkerhetsperspektivet genom att utöver den traditionella definitionen det vill säga militär och politisk säkerhet inkludera det han kallar samhällssäkerhet och de ekonomiska och miljömässiga säkerhetssektorerna.¹¹

Centralt för köpenhamnsskolan är begreppet säkerhetisering vilket utvecklades som ett analysverktyg eller ett ramverk för analys av säkerhet. Formeln för detta är: ”*Existential Threat to Referent Object = A Security Issue*”¹². Ett *referent object* är något man kan peka på och säga ”*it has to survive, therefore it is necessary to...*”¹³ en stat antas vara ett referent objekt som måste överleva. Vidare definieras ett *existential threat* utifrån vilken respons hotet får. Ett hot som klassificeras som ett existentiellt hot legitimerar i sin tur stater att agera med extra ordinära medel, det vill säga att hotet flyttas från att behandlas som *vanlig* politik till krisläge, denna förflyttning är säkerhetisering.¹⁴ Vidare kan säkerhetisering definieras som när en fråga lyfts från den vanliga politiska debatten till dagordningen för säkerhetspolitik och blir en topprioriterad fråga för myndighet eller regering, till skillnad från *politisering* som sker när en fråga får uppmärksamhet från politiska aktörer och institutioner.¹⁵ Vad som är att ses som säkerhet och hot enligt köpenhamnsskolan påminner om konstruktivismens tankar om att saker får det värde det tilldelas. Det vill säga att säkerhet är det som ges etiketten *säkerhet* och att detta accepteras av mottagarna.¹⁶

¹⁰ Dunne & C. Schmidt s.91-92

¹¹ Engelbrekt s.22

¹² Peoples & Voughan-Williams s.77

¹³ Ibid s.76

¹⁴ Ibid s.76

¹⁵ Engelbrekt s.22-23

¹⁶ Peoples & Voughan-Williams s.77-78

Vidare är det diskutabelt om hot enligt denna teori endast kan vara av militär karaktär eller om den breddade synen på säkerhet även innebär en ändrad typ av hot. Ole Wæver som precis som Buzan var en av grundarna av köpenhamns-skolan menar att den traditionella synen på hot och säkerhet kan förklaras genom att säkerhet historiskt sett definierats genom krig och fred, det vill säga militär säkerhet. Idag finns det andra hot som klimatförändringar, begränsade resurser etcetera som i vissa fall anses mer aktuella än ett militärt hot. Om hur vida dessa hot kommer säkerhetsiseras eller inte anför Buzan beror på hur stater, stora ekonomiska aktörer och lokala grupper behandlar dem, det vill säga att för att klimatproblemen ska säkerhetsiseras måste de accepteras av relevant målgrupp.¹⁷ Detta ger att definitionen av hot och säkerhet inom köpenhamnsskolan till stor del definieras av hur dessa formuleras och tas emot.

3.3 Human security

Till skillnad från de övriga två teorierna som är framvuxna i den akademiska världen har human security i stor utsträckning vuxit fram ur den politiska debatten, och till stor del från FNs rapport: United Nations Development Program (UNDP) från 1994 i vilken ett antal huvudpunkter för human security läggs fram. Bland dem är att belysa att mellanstatliga konflikter efter kalla kriget inte är lika vanliga som inomstatliga konflikter, samt att fokus i stor utsträckning borde ligga på utveckling av länder och vilka effekter det kan få för frihet och säkerhet för individer. I rapporten förespråkas vidare en vidgad syn på säkerhet. Det lyfts fram att fokus i en för stor utsträckning har legat på stater och inte på de individer som stater består av. Vidare anförts att individer upplever säkerhet som skydd från hot som hunger, arbetslöshet, brottslighet, sociala konflikter, sjukdomar, politiskt förtryck och miljöfaror, det vill säga att de söker säkerhet i sitt dagliga liv.¹⁸

Centralt för human security är att teorin är individcentrerad vilket innebär att fokus ligger på individens välmående. För att uppnå fred och utveckling är förbättring på politiska, sociala, ekonomiska, miljömässiga, militära och kulturella områden mycket viktigt. Vidare är det enligt human security mer effektivt att uppnå fred och säkerhet genom mångsidigt ingripande och att ingripandet snarare ska vara av förebyggande karaktär än senare interventioner.¹⁹ Dock har det diskuterats om ifall human security rört sig ifrån att framför allt förespråka förebyggande insatser, till interventioner. Detta då världens ledare under World Summit i New York 2005 nådde konsensus och antog FN:s *Responsibility to Protect*.²⁰

¹⁷ Peoples & Vaughan-Williams s.80-81

¹⁸ UNDP, 1994 s.22

¹⁹ UN, 2013-05-13

²⁰ Peoples & Vaughan-Williams s.127 samt 1 Responsibility to Protect

Vilket sammanfattas i tre punkter:

1. Staten har huvudansvaret för beskyddandet av nationens befolkning från folkmord, krigsbrott, brott mot mänskligheten och etnisk rensning.
2. Det internationella samfundet har ett ansvar att assistera stater i att fullfölja detta ansvar.
3. Det internationella samfundet bör använda lämpliga diplomatiska, humanitära eller andra fredliga medel för att skydda populationer från dessa brott. Om en stat misslyckas med att skydda sin befolkning eller är utövare av detta brott, måste det internationella samhället vara förberedd på att använda starkare medel vilket inkluderar FN:s säkerhetsråds kollektiva användning av våld.²¹

Responsibility to Protect förankrade human security i världssamfundet och det faktum att de värden och rättigheter som är kopplade till human security är för alla individer.

Human security är även kontextbaserat, vilket betyder att lösningar för olika typer av problem ska baseras på aktuell region och tid. Vidare består teorin både av ett bottum-up och ett top-down perspektiv. Top-down i avseendet att man menar att väl fungerande institutioner är avgörande för att uppnå ”good governance”, sociala skyddsmekanismer samt varningsmekanismen och bottum-up i avseende att individens roll är av vikt i att implementera essentiella fri och rättigheter, human security menar att lokal kapacitet och sociala nätverk är viktiga för att försäkra en jämn fördelning av resurser och politik.²²

Human security har inte bara en bredare syn på säkerhet som köpenhamns-skolan utan som anförs ovan även en djupare syn. Som till skillnad från realismens statscentrims genom att i stället ha individen i fokus. Vidare innebär detta att det är individernas välmående och behov som står i centrum i stället för stater. Vidare erkänns stater även av teorin human security som de främsta aktörerna inom internationell politik. Då de har den primära rollen att försäkra sin befolknings säkerhet och välmående. Dock menar human security forskare att det idag finns problem och kriser som enskilda stater inte kan hantera på egen hand, som kräver samarbeten mellan stater, regionala och internationella organisationer, civilsamhället och relevanta aktörer.²³

²¹ 2 Responsibility to Protect

²² UN, 2013-05-13

²³ Ibid

4. Hotbilden utifrån

Försvarsberedningens rapporter

4.1 Svensk säkerhet i ny omvärldsbelysning (Ds 1998:9)

Rapporten inleds med en sammanfattning av föregående rapport från 1995 i vilken världsläget beskrivs som relativt stabilt, eller snarare utmattat efter första världskriget samt efter det kalla kriget och att det i Europa saknades militära resurser för ett nytt storkrig. Det konstateras att framtiden troligtvis kommer präglas av svåröversäglighet, speciellt beträffande Ryssland. Vidare anförs att ett EU-samarbete är centralt för riktningen för svensk militär. Beredningen poängterar också att ett vidare samarbete inom politiska, ekonomiska, sociala och kulturella områden är väsentligt för stabilitet och säkerhet i östersjöområdet. Det som lyfts fram som den stora förändringen sedan 1995 års rapport är en förändring i den internationella organisationsstrukturen för hanteringen av säkerhetspolitiska frågor.²⁴

I 1998 års rapport att risken för krig i Europa är reducerad, men att det inte är möjligt att helt utesluta risken. Beredningen poängterar att det är av vikt för stabiliteten och varaktig fred att få med ett demokratiskt Ryssland i det europeiska samarbetet.²⁵

I rapporten talas det om ”det moderna samhällets komplexitet”²⁶ och att detta gör samhället känsligt för störningar vilket kan utnyttjas av ickestatliga aktörer som exempelvis terrorister och brottssyndikat. Även transnationella problem belyses, så som klimatförstöring, migration, kriminalitet och resursknapphet samt att problem av denna karaktär i många fall bidrar till att förvärra redan existerande konflikter eller bidra till uppkomsten av nya konflikter.²⁷

Ytterligare en förändring i världen som konstateras är en förändring av de globala maktförhållandena, att den ekonomiska makten förskjutits till Asien.²⁸ Den ekonomiska globaliseringen och ökade internationella handelsförhållanden lyfts även fram som ett potentiellt hot i form av att ekonomisk kris inte isoleras till ett land utan även riskerar att drabba andra länder. Här exemplifieras den

²⁴ Ds 1998:9 s.6

²⁵ Ibid s.9

²⁶ Ibid s.9

²⁷ Ibid s.9

²⁸ Ibid s.9

ekonomiska krisen i Asien, och beredningen anför att den ekonomiska krisen visar hur det internationella ekonomiska och finansiella beroendet mellan länder gör att en kris i ett land kan ge globala effekter.²⁹

I rapporten konstateras att antalet mellanstatliga konflikter i världen har minskat men att risken för uppkomsten av nya kriser och konflikter på flera håll i världen kvarstår. De områden som beredningen lyfter fram som oroliga eller som potentiellt oroliga är: mellanöstern (i huvudsak Israel och Palestina), Asien (Taiwan, Sydkinesiska sjön, Indien och Pakistan) och Nordkorea. Vidare skriver Försvarsberedningen även att Irans och Iraks militära ambitioner är oroande. I rapporten konstateras också en att det i Afrika är en växande gråzon mellan mellanstatliga och inbördes konflikter med gränsöverskridande militära operationer, samt att läget problematiseras ytterligare av stora flyktingströmmar. Det anförs också att Sovjetunionens fall stärkt den svenska säkerheten.³⁰

Relevansen som i övriga världen har för hotbilden är koppat till en mer integrerad och sammankopplad värld som anförs ovan, där olika händelser i ett land kan ge konsekvenser långt utanför det direkt berörda landet.

4.1.1 Sammanfattning

Problematiken med ett nytt mer komplext samhälle och transnationella problem är del av det som skiljer världsbeskrivningen i 95 års rapport och 98 års. Vidare kan detta i teoretiska termer beskrivas som att världen vid 95 års rapport i en större utsträckning speglade en värld i linje med realismens uppfattningar om det internationella systemet, detta trots att det i 95 års rapport anfördes att samarbete var avgörande för stabilitet och fred. Medan 98 års rapport i en större utsträckning speglar ett vidgat säkerhetsbegrepp i att problematik utanför den militära lyfts fram som potentiella hot, vilket är i linje med köpenhamnsskolan.

²⁹ Ds 1998:9 s.11

³⁰ Ibid s.9

4.2 Europas säkerhet – Sveriges försvar (Ds 1999:55)

I rapporten från september 1999 ligger fokus främst på kriget i Kosovo och de globala effekter som kriget har gett. Försvarsberedningen anför bland annat att kriget bevisat det internationella samfundets oförmåga att ingripa på ett tidigt stadie, vidare konstateras att kriget fått politiska, militära och humana konsekvenser inte bara i Kosovo och landets närområde utan även utanför konfliktområdet. Beredningen konstaterar att händelserna i Kosovo påverkat det innan så positiva internationella samarbetsklimatet negativt, i Europa anför dock viljan för konfliktförebyggande samarbete i Europa faktiskt ha ökat.³¹

Ryssland och instabiliteten i landet beskrivs i rapporten som ett potentiellt säkerhetshot. I rapporten skriver beredningen att den ekonomiska krisen i Ryssland begränsar landets militära kapacitet men att landets instabilitet med bristande samhällskontroll, krigsmaktens sönderfall, utbredd organiserad brottslighet och terrorism kan medföra påfrestningar, inte bara nationellt utan även för länder i närområdet. Vidare konstaterar beredningen att det även finns en risk för väpnade motsättningar i regionen, främst i Kaukasusområdet. Dock konstateras att det även sker en positiv utveckling i Ryssland vilken anses nödvändig för fortsatt fred på kontinenten.³²

I rapporten konstaterar Försvarsberedningen att ett invasionsförsök mot Sverige inte är möjligt inom de närmaste tio åren, detta förutsatt att en grundläggande försvarsförmåga bibehålls. Beredningen belyser även att typen av hot mot Sverige har förändrats. Att det inte längre är fråga om att dras in i ett maktkrig mellan två supermakter, som under kalla kriget, utan att risken mot svensk säkerhet i stället ligger i regionala eller lokala konflikter med risk för auktoritära regimer eller sönderfall och bristande samhällskontroll i vissa länder. Vidare konstateras att aktörer som kan vara potentiella hot som nämnts,

”[inte] i första hand [är] stormakter med överväldigande militära resurser utan snarare stater eller organisationer och grupper, kanske geografiskt långt från Sverige, som med hot och påtryckningar, våld och skadegörelse kan tänkas vilja påverka oss.”³³

4.2.1 Sammanfattning

Kontentan av detta är, som också konstateras på sida 9 i rapporten, att synen på säkerhet måste utgå ifrån en bredare syn på säkerhet. Vilket är i linje med både köpenhamnsskolan och human security. Det resulterar i att hotbilden som beskrivs

³¹ Ds 1999:55 s.7-8

³² Ibid s.8

³³ Ibid s.9

i rapporten tar ett kliv ifrån den realistiska synen på säkerhet. Främst i det faktum att de aktörer som presenteras som potentiella hot inte enbart är stater, vilket är i strid med grundsynen på säkerhet inom realismen. Vidare speglas synen på säkerhet ur ett human security perspektiv tydligt i ett stycke på sida 55 i rapporten:

”[...] vikten av att uppmärksamma sådana hot och risker som kan följa av t.ex. sociala och ekonomiska klyftor, miljöförstöring och brist på naturresurser samt det moderna komplexa samhällets sårbarhet. Den ökade internationaliseringen och den tekniska utvecklingen innebär också att sårbarhetsaspekter måste uppmärksammas. [...] Området kräver fortsatt analys och uppföljning. Som Försvarsberedningen tidigare angett är detta frågor som kräver uppmärksamhet inom flertalet politikområden.”³⁴

Stycket ovan belyser dels en bredare syn på säkerhet på ett vis som är i linje med både köpenhamnsskolan och human security och den ytterligare vidgade synen på säkerhet i linje med human security i det att beredningen anför att det är av vikt att belysa detta på ett flertal politikområden. Detta är i linje med just human security då teorin menar att säkerhet inte kan studeras isolerat utan att säkerhetspolitik i hög grad är sammanflätade med andra politiska områden.³⁵

4.3 Gränsöverskridande sårbarhet – gemensam säkerhet (Ds 2001:14)

Rapporten från mars 2001 präglas i större utsträckning än de tidigare rapporterna av globalisering, internationalisering och multilateralt samarbete. Beredningen skriver att internationaliseringen och globaliseringen medfört ett ömsesidigt beroende. Att internationalisering av handel och ekonomi väger allt tyngre i relationer mellan länder och har fått ökad säkerhetspolitisk betydelse. Beredningen argumenterar för att den ökade internationaliseringen och med den ett ökat ömsesidigt beroende är positivt i säkerhetsavseende men att det även innebär en sårbarhet. Detta då internationallieringen potentiellt kan hota internationell fred och säkerhet då lokala konflikter kan ge effekter långt utanför det konflikt-drabbade området. De områden som beredningen anser utgör potentiella konflikthårdar på kort sikt är Presevodalen på Balkan och vissa områden i Asien och i Afrika.³⁶

I *Europas säkerhet – Sveriges försvar* (Ds 1999:55) beskrivs som anförts ovan att hotet mot Sverige inte nödvändigtvis är stormakter och stater, vilket även är meningen i rapporten *Gränsöverskridande sårbarhet – gemensam säkerhet* (Ds 2001:14). Hoten i sistnämnda rapport anförts i en större utsträckning än tidigare

³⁴ Ds 1999:55 s.55

³⁵ Peoples & Vaughan-Williams s.123

³⁶ Ds 2001:14 s.13

bestå av annat än hot från andra stater. Beredningen skriver att den snabba tekniska utvecklingen under 1990-talet har medfört stora samhällsförändringar och att informationsutvecklingen de senaste åren har inneburit att aktörer som mindre intressegrupper, kriminella grupper, terrorister och ekonomiskt svaga stater får allt större möjligheter att påverka internationellt, oavsett geografiskt läge. Vidare konstaterar beredningen att risken för att subnationella aktörer ska använda sig av B- och C-stridsmedel* blir allt mer framträdande. Ovan beskrivna hot som till exempel terrorism samt miljöhot är inte bundna av nationsgränser och beredningen konstaterar att det krävs internationella samarbeten och globala lösningar för att hantera denna typ av hot.³⁷

Försvarsberedningen anför dessutom att det senaste decenniet präglats av en spridning av demokrati och att detta har underlättat etableringen av gemensamma värdegrunder, vilket i sin tur anförts stärka möjligheterna att skapa gemensamma säkerhetsgemenskaper.³⁸ Det framgår också att Sverige har som mål att få till stånd en välfungerande och effektivt europeiskt krishanteringsförmåga, bland annat med syfte att skapa ett mer jämbördigt förhållande mellan Europa och USA, för att skapa ett partnerskap i stället för ett amerikanskt ledarskap. USA beskrivs ha en unikt stark ställning med ekonomisk, militär, kulturell och politisk dominans, trots det menar beredningen att det inte innebär att världsläget är unipolärt eller att USA ensamt kan diktera över världspolitiken. USA omfattas också av det ömsesidiga beroendet vilket begränsar landets handlingsutrymme. Beredningen konstaterar också att USA:s militära utveckling i hög grad påverkar Europa, Ryssland och Asien då alla berörda parter bär ett gemensamt ansvar att upprätthålla avtal om rustningskontroll, att nedrustning av kärnvapen kan fortsätta och att spridningen av massförstörelsevapen kan hindras.³⁹ Det som står ovan kan sammanfattas i att samarbeten av olika slag anses vara det primära sättet att stärka säkerhet och fred.

I rapporten från 2001 lyfts Ryssland fram på ett mer positivt sätt i än föregående två. Av rapporten framgår att Ryssland, dels för att balansera USA:s globala inflytande och dels för att främja landets ekonomi och handel, lägger betydande kraft på relationerna med Kina, Japan och Indien samt att Ryssland visar en vilja att utveckla ett samarbete med Västeuropa och USA. Dock påpekar beredningen att landet har en mängd inrikespolitiska problem på de institutionella, ekonomiska och sociala områdena och att utvecklingen därför är svår att bedöma. Beredningen belyser även vikten av att försöka få med Ryssland i det europeiska samarbetet.⁴⁰

* B-stridsmedel, förkortning av biologiska stridsmedel och C-stridsmedel, förkortning av kemiska stridsmedel.

³⁷ Ds 2001:14 s.13-14

³⁸ Ibid s.13

³⁹ Ibid s.14

⁴⁰ Ibid s.14-15

Till skillnad från de två föregående rapporterna (Ds 1998:9 och Ds 1999:55) nämns Asien som

” säkerhetspolitiskt allt viktigare. Kina är idag, och torde i framtiden i ännu högre grad kunna bli en politisk och kommersiell stormakt”⁴¹ beredningen fortsätter och konstaterar att ”[m]aktbalanstänkandet dominerar bland regionens främsta aktörer och [att en] risk för rustningskapplöpning inte [kan] uteslutas”⁴²

Sveriges säkerhetspolitiska läge sammanfattas i rapporten som fortsatt positiv och att en invasion med syfte att ockupera hela eller delar av landet inte ter sig möjligt att genomföra under överskådlig tid. Förutsatt att en svensk grundläggande försvarsförmåga ligger fast samt att det finns en god beredskap hos länder i närområdet. Försvarsberedningen belyser att det även är viktigt att ha beredskap för att hantera annan typ av hot än vad som anses som väpnade angrepp i folkrättslig bemärkelse, utan angrepp utförda av ickestatliga aktörer som använder avancerade metoder och vapen. Vidare anför beredningen att det även i framtiden kommer att förekomma regionala och lokala konflikter med potentiellt alvarliga konsekvenser i och utanför det direkt konfliktdrabbade området. Med grund i detta menar Försvarsberedningen att Sverige behöver förbättra landets förmåga att snabbt agera med rätt resurser i internationella insatser.⁴³

Hotbilden beskrivs som mer mångfasetterad än under kalla kriget, att utvecklingen i Sveriges närområde över lag har varit positiv och att risken för en större konflikt är lägre än på länge men att det ändå inte är möjligt att utesluta konflikter i närområdet.⁴⁴

4.3.1 Sammanfattning

Hotbilden som beskrivs i *Gränsöverskridande sårbarhet – gemensam säkerhet (Ds 2001:14)* rör sig ännu längre ifrån en realismens syn på säkerhet än föregående rapport, då fokus i en ännu större utsträckning är på icke-statliga aktörer både som eventuella hot. Följaktligen kan noteras att miljöhot har säkerhetsiserats då de benämns som säkerhetshot, detta är en utveckling av hotbilden från de tidigare rapporterna.

Vidare anses hotbilden mot Sverige vara relativt låg och det framkommer av rapporten att beredningen anser att samarbete är ett måste för att kunna hantera de aktuella hoten.

⁴¹ Ds 2001:14 s.15

⁴² Ibid s.15

⁴³ Ibid s.15

⁴⁴ Ibid s.17

4.4 Säkrare grannskap – osäkrare värld (Ds 2003:8)

Av rapporten framgår att den säkerhetspolitiska kartan för Europa förändrats sedan föregående rapport (Ds 2001:14) till följd av utvidgningen av EU och Nato, en förändring som Försvarsberedningen anser vara mycket positiv. Då tio nya medlemsländer i EU innebär att allt fler stater vävs in i en politisk och ekonomisk gemenskap. Vidare anses även Natos utvidgning, med sju nya medlemsländer, på den europeiska kontinenten vara av stor politisk, strategisk och militär betydelse, och anses av beredningen som en mycket positiv utveckling. Vidare anförs Natos utvidgning också innebära en säkrad amerikansk närvaro i norra Europa, vilket anges vara av stor vikt för Sverige.⁴⁵ Anledningen till detta är den samma som i föregående rapport, det vill säga att beredningen anser att internationella samarbeten stärker säkerheten och främjar fred.

Östersjön är en viktig region för Sveriges säkerhet och Försvarsberedningen menar att förutsättningarna att möta gemensamma hot och utmaningar i närområdet förbättras av att samtliga länder kring Östersjön blir delaktiga i EU:s gemensamma säkerhetspolitik, med Ryssland som en nära samarbetspartner. Vidare menar Försvarsberedningen att:

”[d]etta innebär ett stort steg mot förverkligandet av den europeiska integrations-tanken om fred, säkerhet och ekonomisk utveckling. Säkerheten ökar härmed även för Sverige.”⁴⁶

Av rapporten framgår att Ryssland genomgår ett flertal grundläggande förändringar som skulle kunna göra landet mer stabilt, vilket i sin tur skulle öka förutsebarheten framförallt gällande landets agerande i utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor. Försvarsberedningen belyser också Rysslands bilaterala relationer till USA och ett flertal större europeiska stater, samt att ett ryskt samarbete med både EU och Nato har vuxit fram. Beredningen poängterar vikten av att Ryssland fortsätter att utvecklas då ett stagnerande av utvecklingen skulle innebära stora svårigheter att genomföra påbörjade reformer för att modernisera landet. Rysslands militära kapacitet anses i rapporten vara begränsad och beredningen bedömer att Ryssland troligtvis inte skulle kunna genomföra någon större militär operation under i alla fall de närmaste tio åren.⁴⁷ Hotet från Ryssland anses således relativt svagt dels till följd av de integrerade samarbetena med omvärlden samt på grund av den begränsade militära kapaciteten.

⁴⁵ Ds 2003:8 s.16-17

⁴⁶ Ibid s.17

⁴⁷ Ibid s.17

4.4.1 Sammanfattning

Utvecklingen ifrån en statscentrerad säkerhetssyn är genomgående även för rapport *Säkrare grannskap – osäkrare värld (2003:8)*. Vidare är den mest märkbara utvecklingen i nämnd rapport i relation till föregående att tyngden för säkerhet i ännu större utsträckning ligger på internationella samarbeten. Dels i avseende att stärka fred men också i aktörs avseende. I rapporten anförs att:

”EU [...] de senaste åren visat prov på en förbättrad förmåga att agera enhetligt i utrikespolitiken, vilket medför ett ökat politiskt inflytande i internationella frågor.”⁴⁸

Detta betyder att inte bara medlemsstaterna i EU ses som aktörer på den internationella arenan utan även EU som en enhet.

4.5 Försvar för en ny tid (Ds 2004:30)

I rapporten konstateras att den internationella säkerhetspolitiska utvecklingen som Försvarsberedningen konstaterade ibland annat *Säkrare grannskap – osäkrare värld (Ds 2003:8)* till största del är oförändrad. Den svenska säkerheten beskrivs ha stärkts genom den ökade europeiska integrationen, men det finns allvarliga gränsöverskridande hot mot svensk säkerhet att beakta. Beredningen menar dessutom att dessa hot kräver internationell samverkan och multilaterala lösningar.⁴⁹ Detta då den rådande hotbilden konstateras ha tydliggjort sambandet mellan internationell och nationell säkerhet och att det på grund av detta samband är av stor säkerhetspolitisk vikt att Sverige agerar tillsammans med andra stater i internationella insatser för att främja fred och säkerhet. Då hot mot den gemensamma säkerheten också kan innebära hot mot den svenska säkerheten.⁵⁰

I rapporten belyser beredningen komplexiteten och oförutsägbarheten bakom inom- och mellanstatliga konflikter i världen samt att det finns en risk att dessa ska sprida sig och ge effekter i andra delar än de direkt drabbade. Vidare konstaterar Försvarsberedningen att gränsöverskridande hot som terrorism och miljöhot har hamnat högt upp på den säkerhetspolitiska dagordningen. För många våldsamma konflikter utgör samhället och civilbefolkningen i en allt större grad både arena och mål vilket beredningen anser vara en oroande utveckling. Terroristdåden i Madrid i mars 2003 visar vidare att dessa hot även är aktuella för EU länder.⁵¹

⁴⁸ Ds 2003:8 s.20

⁴⁹ Ds 2004:30 s.12

⁵⁰ Ibid s.13-14

⁵¹ Ibid s.31

I rapporten konstateras också att skyddet och respekt för mänskliga rättigheter har blivit en central del av säkerhetspolitiken. Det konstateras att fokus för säkerhet har förskjutits från ett statsperspektiv till mänsklig säkerhet och att staters suveränitet inte innebär att stater får agera hur de vill gentemot sin befolkning.⁵² I linje med detta belyser rapporten också att det finns ett ökat engagemang att hantera kriser i Afrika, både från afrikanska länder och det internationella samfundet.⁵³ Det konstateras också att:

”socioekonomiska spänningar, politiskt förtryck, etniska och religiösa motsättningar, fattigdom till följd av krig, i kombination med tillgång till vapen utgör en farlig grogrund för terrorism och uppblussandet av nya konflikter.”⁵⁴

Försvarsberedningen menar att det är viktigt att agera förebyggande för att uppnå global utveckling.⁵⁵ Säkerhetspolitiken handlar således i en allt högre grad om att minska fattigdom och klyftor, att eliminera förtryck och motsättningar mellan befolkningsgrupper och att stärka den demokratiska rättsstaten.⁵⁶

Även utvecklingen i Kina mot en ökad vilja att större delaktighet i det internationella samfundet behandlas. Kinas ekonomiska tillväxt anförts både ge Kina en stark position internationellt men också öka Kinas beroende av omvärlden. Landets satsningar på att modernisera sina militära resurser anges oroa ett flertal länder i Kinas närområde, men FB skriver inte att detta ökar hotbilden mot Sverige.⁵⁷

Beredningens beskrivning av utvecklingen i Ryssland är inte lika positiv som i de övriga behandlade rapporterna. Säkerhetsorganens ökade inflytande och ökad mediakontroll samt försök att styra regionala val anser Försvarsberedningen oroande. Moskvas ökade kontroll över regionen anses positivt då det bidrar till ökad stabilitet men att utvecklingen kan ha negativa effekter för demokratin. Vidare pointeras att det ryska samarbetet med Västeuropa och USA fortgår, och att även integrationen av Ryssland i de euroatlantiska säkerhetsstrukturerna fortgår vilket förbättrar förutsättningarna för samarbete med omvärlden.⁵⁸

4.5.1 Sammanfattning

I rapporten sker en vidare säkerhetisering av miljö som ett hot för säkerheten. Även aspekter på individ nivå som mänskliga rättigheter, fattigdom, förtryck etcetera till viss del säkerhetiseras då de lyfts fram som en allt viktigare del av säkerhetspolitiken. Detta återspeglar dels köpenhamnskolan i det att något som

⁵² Ds 2004:30 s.31-32

⁵³ Ibid s.42

⁵⁴ Ibid s.42

⁵⁵ Ibid s.42

⁵⁶ Ibid s.43

⁵⁷ Ibid s.31-32

⁵⁸ Ibid s.37

inte strikt säkerhetspolitiskt är att ses som hot har lyfts upp till status av säkerhets-hot. Naturen av dessa hot är vidare i linje med human security. Då teorin menar att nämnda nya aspekterna av säkerhetspolitiken är grundläggande förutsättningar och självklara aspekter för säkerhet.

4.6 Säkerhet i samverkan – Försvarsberedningens omvärldsanalys (Ds 2007:46)

Den hotbild och omvärld som beskrivs i rapport *Säkerhet i samverkan – Försvarsberedningens omvärldsanalys (Ds 2007:46)* från december 2007 är till stor del förenlig med det som framkommer av föregående rapport från januari 2006. I rapporten från 2006 lades fram ett antal mål för svensk säkerhetspolitik dessa var:

”att värna om befolkningens liv och hälsa, att värna samhällets funktioner, att värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.”⁵⁹

I rapporten från 2007 konstaterar beredningen att hot mot målen ovan är säkerhetshot.⁶⁰ Vilket innebär att bland annat mänskliga värden och miljöhot uttryckligen har säkerhetsiserats av Försvarsberedningen.

Hoten mot Sverige beskrivs vara föränderliga, gränslösa och komplexa. Samt att vissa hot kan vara svåra att förutse och har en förmåga att uppkomma plötsligt medan andra hot är mer långsiktiga och växer fram succesivt. Med bakgrund i den blandade typen av hot och dess variation anför beredningen att det är viktigt att hålla definitionen av hot öppen och att Sverige genom nationella åtgärder och internationella samarbeten måste försöka förbereda sig för det oväntade.⁶¹ Globaliseringen, gränsöverskridande samarbeten och integration menar beredningen främjar en positiv utveckling i många delar av världen. Ett led i detta är internationell handel vilket Försvarsberedningen menar är ett bra sätt att länka samman länder och regioner och genom det öka säkerheten. Vilket tar sig uttryck i större valfrihet i ekonomiska, finansiella, tekniska och kulturella avseenden. Dock poängterar beredningen att globaliseringen också innebär en ökad sårbarhet, genom att händelser i andra delar av världen kan ge effekter även i Sverige.⁶²

Vidare anförs som i tidigare rapporter att ett militärt angrepp mot Sverige anses osannolikt. I rapporten anförs också att en storskalig aggression mot något enskilt medlemsland i EU också är osannolikt. Istället anges de hot Europa står inför vara av defensiv karaktär, mindre synliga och mindre förutsägbara. Vidare konstateras också att det inte bara är händelser i Sveriges närområde som är berör

⁵⁹ Ds 2007:46 s.7

⁶⁰ Ibid s.7

⁶¹ Ibid s.7

⁶² Ibid s.12

svensk säkerhet utan att även händelser geografiskt långt bort kan påverka svensk säkerhet.⁶³

Beredningen anför att säkerhetsarbetet påverkar och berör många fler sektioner än försvars- och säkerhetspolitik. Förmågor och åtgärder som ämnar stärka och påverka utveckling och säkerhet både nationellt och internationellt anses vara av försvarspolitisk betydelse.⁶⁴

Vidare framkommer av rapporten att FN:s säkerhetsråd slagit fast behovet av att arbeta för att förebygga väpnade konflikter genom att angripa grundorsaker som fattigdom, brist på demokrati, mänskliga rättigheter samt överutnyttjande av resurser. Utöver detta pointeras vikten i att arbeta orsaksförebyggande för att hantera miljöproblem och klimat påverkan samt främja en ekonomisk utveckling som minskar fattigdom och sociala klyftor.⁶⁵ Demokrati och mänskliga rättigheter anfsrs vara fundamentala för fred och frihet. Dialog, samarbete och integration anses vara vägen att gå för att uppnå säkerhet och demokrati. För detta arbete menar beredningen att FN spelar en central roll. Genom att Sverige aktivt delar i internationell krishantering och internationella samarbeten bidrar Sverige till internationell säkerhet samt skyddar och försvarar svenska värden och intressen.⁶⁶ Detta visar på att den utveckling av säkerhetspolitik som lyfts fram i föregående rapport ytterligare fortgått och att human security fått reellt fäste i säkerhetspolitiken.

Av rapporten framkommer att antalet konflikter i världen minskat kraftigt de senaste tjugo åren och att detta till stor del är en följd av demokratins utbredning samt en ökad respekt för mänskliga rättigheter. Beredningen menar att begränsade resurser och fördelningen av dem, befolkningstillväxt, klimatförändringar och fortsatt beroende av fossila energilag är kritiska områden och potentiella orsaker till kriser och konflikter.⁶⁷ Vilket är relevant även för svensk säkerhet även om det inte är problem som Sverige står i direkt farozon för, detta i ljuset av en mer integrerad värld och det som anfsrs ovan om att händelser i andra delar av världen också kan ge effekter långt bort.

Beredningen konstaterar i rapporten en förändring i krigsföring och ett förändrat syfte med konflikter de senaste åren. De främsta konflikterna uppges vara inomstatliga och dessa konstateras ha präglats av irreguljär krigsföring det vill säga gerillakrig, väpnade ligor, terrornätverk och nyttjande av stridande förband i mindre grupper. Många av aktörerna i dessa konflikter är icke-statliga och målen är inte militär seger utan i stället att bryta ner motpartens politiska vilja och beslutsamhet och de tar ingen hänsyn till civila förluster eller krigsföringslagar.

⁶³ Ds 2007:46 s.8

⁶⁴ Ibid s.8

⁶⁵ Ibid s.8

⁶⁶ Ibid s.10

⁶⁷ Ibid s.12-13

Denna utveckling ställer det internationella samfundet inför nya utmaningar.⁶⁸ Då den förändrade krigsföringen bidrar till att hots oförutsägbarhet och komplexitet.

Den generella militära kapaciteten i världen konstateras vara betydligt mindre än under kalla kriget, det vill säga att det skett en radikal nedrustning. Dock framkommer av rapporten att många länder runt om i världen under 2000-talet visat tendenser på militär upprustning. Det land med överlägset störst försvarsbudgeten anges vara USA. Vidare anför beredningen att en stor försvarsbudget inte nödvändigtvis är det samma som ett starkt försvar. Om budgeten används för att bibehålla stora organisationer och en stor personalstyrka betyder det inte nödvändigtvis en stark eller ökande militär förmåga. Om budgeten i stället används till modernisering och reformering tyder det på en ökad försvarsförmåga. Ryssland och Kinas försvarsutveckling beskrivs bäst med det senare alternativet.⁶⁹ Utvecklingen i Kina utmanar vidare bilden av USA som den långsiktiga dominerande supermakten i världen. Utvecklingen i landet är också komplex då Kina både är ett högteknologiskt industriland och ett utvecklingsland. Beredningen anför att demokratisering av landet är en stor världspolitisk fråga och att det är av stor vikt att omvärlden försöker påverka Kina att utvecklas i en demokratisk riktning.⁷⁰

Som anføres ovan tillhör Ryssland de länder som visar tendenser att rusta sin militära kapacitet. Vidare konstaterar Försvarsberedningen att trots att Ryssland besitter sextio procent av världens kärnvapenarsenal, har vetorätt i FN och besitter stora energitillgångar inte aktuellt läge kan beskrivas som en stormakt, men den ryska ledningen har som mål att Ryssland, genom att stärka sitt ekonomiska och politiska inflytande både i närområdet och internationellt, åter igen ska bli en stormakt. Vidare menar beredningen att Ryssland i hög grad är beroende av omvärlden och att landet under överskådlig tid kommer vara beroende av USA och EU, och att någon allvarlig kollision därför är osannolik. Dock anses Rysslands påtryckningar mot framförallt före detta sovjetiska länder oroande.⁷¹

De allvarligaste hoten mot människors säkerhet och levnadsvillkor anges vara är globala miljöutmaningar och klimatförändringar. För svensk del tar dessa dels form i trafiken på Östersjön, som till stor del består av oljetransporter. Beredningen skriver att det inte är en fråga om utan när det kommer ske en olycka och om hur långtgående effekterna kommer att bli. Vidare konstateras att det Östersjön inte finns sammanlagda resurser att hantera en olycka med omfattning som till exempel med Exxon Valdez utanför Alaskas kust 1989 då 42 000 kubikmeter råolja läckte ut i havet. En olycka av detta slag i Östersjön skulle utöver resursknappheten få förrådande effekter för en redan hårt utsatt miljö.⁷²

⁶⁸ Ds 2007:46 s.13

⁶⁹ Ibid s.13-14

⁷⁰ Ibid s.26

⁷¹ Ibid s.33

⁷² Ibids.18

Ett annat hot av ökande betydelse framhålls vara organiserad brottslighet. Vilket utgör ett hot mot den politiska och ekonomiska ordningen både nationellt och internationellt. För Sverige och Norden är denna typ av hot relativt långt ner på hotskalan, men beredningen menar att det på grund av bland annat lättrorligheten i den globaliserade världen ändå är viktigt för Sverige att aktivt jobba för att förhindra att organiserad brottslighet vidare sprids och får fotfäste i Sverige.⁷³

Till följd av terrordåden mot USA i september 2001 har hotet *terrorism* fått mycket uppmärksamhet i internationella sammanhang. Dock poängterar Försvarsberedningen att fenomenet fanns långt innan dåden i USA. Målen och motiven har dock blivit mer komplexa och diffusa med terrorister som verkar i löst sammansatta internationella nätverk som inte längre har en tydlig geografisk och/eller politisk avgränsning och därav blir svårare att förutse och identifiera.⁷⁴

Oroligheterna i Mellanöstern anföras påverka Sverige främst angående kärnvapen. Då det faktum att Israel innehar kärnvapen och att det finns en risk att Iran anskaffar kärnvapen anses oroande. Utöver detta finns det också från FB:s sida en oro att den politiska turbulensen i Pakistan medför en risk att landets kärnvapen hamnar i orätta händer.⁷⁵ Hotet från kemiska, biologiska och nukleära vapen står högt på dagordningen för internationell säkerhet, och är där igenom också en angelägenhet för svensk säkerhet.⁷⁶

4.6.1 Sammanfattning

Rapporten speglar i hög grad en breddad syn på säkerhetspolitik vilket är i linje med både human security och köpenhamnsskolan. Att hot mot säkerheten inte främst är i form av militära angrepp utan att till exempel instabilitet till följd av fattigdom etcetera är bland de rådande hoten. Vidare konstateras även att mänskliga rättigheter och bekämpning av fattigdom etcetera är vägen till fred och säkerhet.

Noteringen att den militära utvecklingen under 2000-talet kan ses i ljuset av realismens syn på säkerhet att stater rustar upp sin militära makt för att försäkra landets säkerhet.

⁷³ Ds 2007:46 s.19

⁷⁴ Ibid s.20

⁷⁵ Ibid s.27

⁷⁶ Ibid s.14

4.7 Försvar i användning (Ds 2008:48)

Rapporten utgår ifrån den omvärldsanalys som gjordes i föregående rapport (Ds 2007:46) och behandlar till största del försvarets roll i den omvärld som presenterades i föregående rapport. Hotbilden är till stor del den samma, men med viss utveckling på ett antal områden som redogörs för nedan.

Försvarsberedningen anför i rapporten från juni 2008 att den globala maktbalansen förändrats något till följd av utvecklingen i framförallt Kina, Indien, Ryssland och Europa. Dock är USA enligt Försvarsberedningen fortfarande den enda supermakten och beredningen anför att det under överskådlig tid inte finns något annat land som militärt kan mäta sig med USA.⁷⁷ Utvecklingen i Ryssland beskriver beredningen som mångfacetterad. Den ekonomiska tillväxten anges ha ökat hushållsinkomsterna och ha främjat den personlig rörelsefrihet samt att en rysk medelklass kunnat växa fram. Dock präglas den politiska utvecklingen av ett demokratiskt underskott och en tilltagande nationalism vilket är en mindre positiv utveckling.⁷⁸ Även i rapporten från 2008 påpekas att Rysslands militära utgifter ökat under 2000-talet, och det framgår att de ryska militära utgifterna uppgå till mellan sju och tio procent av USA:s. Beredningen konstaterar att det är för tidigt att bedöma effekterna av denna utveckling och menar att det inte nödvändigtvis är negativt att Ryssland moderniserar sitt försvar.⁷⁹ Vidare anges att det finns stor osäkerhet angående utvecklingen i Ryssland dels på grund av att den ryska politiken samt näringslivet till stor del styrs av den politiska makteliten, och att politiken präglas av egenintresse, korrupktion och kortsiktighet. Trots detta finns det även drag av strategiskt tänkande gällande såväl naturtillgångar som säkerhetssektorn. Försvarsberedningen konstaterar att Rysslands förhållningssätt till främst tidigare sovjetiska länder är oroande, och anför att Rysslands agerande mot dessa länder de närmaste åren kommer att definiera beredningens syn på landet.⁸⁰

4.7.1 Sammanfattning

Den främsta skillnaden mellan rapporten från 2008 och den från 2007 är således utvecklingen i Ryssland och hur beredningen ställer sig till den. I rapporten från 2007 nämns Rysslands militära utveckling i en större utsträckning och det finns fler frågetecken kring landets säkerhetspolitiska framtid.

⁷⁷ Ds 2008:48 s.22

⁷⁸ Ibid s.22

⁷⁹ Ibid s.23

⁸⁰ Ibid s.32

4.8 Vägval i en globaliserad värld (Ds 2013:33)

I rapporten läggs stor vikt vid globalisering och teknisk utveckling och vad det betyder för säkerhetspolitiken. Försvarsberedningen konstaterar att utvecklingen inom teknik, vetenskap, ekonomi och säkerhetspolitik elementärt förändrat världen. Att människor via digitala medier kan utbyta tankar och idéer oavsett geografiskt avstånd på ett sätt som tidigare inte var möjligt anför ha bidragit till att händelser av olika slag kan uppstå mycket fort och vara svåra att förutse.⁸¹

Som i föregående rapport uppmärksammas i *Vägval i en globaliserad värld* (Ds 2013:33) att den globala utvecklingen präglas av en ekonomisk tyngdpunktsförskjutning mot östra och södra Asien. Denna anför ha stärkts av att Europa och USA drabbats hårt av de senaste årens ekonomiska kris, medan Kina och Indien har fått ökade möjligheter till inflytande och påverkan både regionalt och internationellt.⁸² Den ekonomiska tyngdpunktsförskjutningen i kombination med USA:s ombalansering mot Stilla havet och Asien samt utmaningar i södra och östra Europa anför göra den säkerhetspolitiska framtiden i Europa svåröversäglig.⁸³ Vidare framgår av *Försvar i användning* (Ds 2008:48) att Ryssland aspirerar att åter igen bli en stormakt.⁸⁴ Om detta skriver Försvarsberedningen att:

”[e]tt land med fortsatta stormaktsambitioner i Sveriges närområde är ett faktum som vi har att i än högre grad förhålla oss till. Detta påverkar vår säkerhetsmiljö.”⁸⁵

Hur utvecklingen i Ryssland kommer att påverka den svenska säkerheten anför beredningen vara svårt att avgöra. Detta med grund i osäkerheten kring Rysslands ställningstagande till väst, då den ryska relationen till väst beskrivs som motsägelsefull. Ryssland för en generell antieuropeisk retorik trots att EU-länderna är landets största handelspartner till tvetydigheten tillkommer också att anti-amerikanska kommentarer är flitigt återkommande och detta trots att bilaterala möten och samarbeten med USA beskrivs som ett viktigt sätt för Ryssland att bygga den stormaktsstatus som landet eftersträvar. Från ryska officiella dokument framgår vidare att Ryssland anser att det finns militära hot både söder och öster om landet och denna hotbild stärks av antalet ökade Nato länder i Rysslands närhet. På grund av detta anför att landet måste ha en stor beredskap för olika typer av väpnade konflikter.⁸⁶

⁸¹ Ds 2013:33 s.15

⁸² Ibid s.16

⁸³ Ibid s.120

⁸⁴ Ibid s.135

⁸⁵ Ibid s.221

⁸⁶ Ibid s.143

Vidare konstaterar beredningen att USA fortfarande är den dominerande makten på den internationella arenan och troligtvis kommer vara det även över lång sikt. Dock poängterar Försvarsberedningen att den unipolära ordningen som rått de senaste åren är över. Vidare anføres att många forskare tror att Kinas ekonomi inom tio år kommer vara större än USA:s och att världen således går i en multipolär riktning.⁸⁷ Den kinesiska ekonomiska och militära utveckling och tilltagande styrka anføres vidare öka landets inflytande i säkerhetspolitiska frågor, detta menar beredningen är en av grundorsakerna till den ändrade världsordningen.⁸⁸ Utvecklingen i Kina framstår dock inte som ett hot mot den Svenska säkerheten, då landet är beroende av samarbete och handelsutbyten med omvärlden⁸⁹

Vidare framgår att den militära utvecklingen i världen går i olika riktningar. USA som historiskt haft en mycket hög försvarsbudget minska sin medan andra länder genomgår en militär upprustning. Den ökade upprustningen i Öst- och Sydasiens, främst i Kina, samt Rysslands ökade ambitioner anføres betona statens roll som säkerhetspolitisk aktör.⁹⁰

Den ekonomiska krisen 2008 och effekterna av den lyfts i rapporten fram som bevis på den ekonomiska globaliseringen med det faktum krisen började i det amerikanska finanssystemet och snabbt spreds till att bli en global kris. Vilket är bevis för att ekonomiska problem är gräns- och sektors överskridande. Effekterna av krisen var dock inte bara ekonomiska utan även inställningen till globaliseringen och internationellt samarbete påverkades. Inställningen skiftade på många håll i världen från positiv till skeptisk. Vilket i sin tur anføres ha ökat risken att länder väljer att söka lösningar utifrån en protektionistisk utgångspunkt i stället för multilateral. Vilket utgör ett potentiellt hot mot världshandel som Europa, och där med även Sverige, är beroende av.⁹¹

”Förändrad realpolitiska förhållanden, ökat flödesberoende, sociala förändringar till följd av globaliseringen tillsammans med ekonomiska och begynnande ekonomiska utmaningar kan utgöra incitament till ökat samarbete, men mer troligt är att instabiliteten i det internationella systemet och konkurrensen mellan olika aktörer ökar.”⁹²

Citatet ovan belyser osäkerheten för framtida samarbeten och den framtida utvecklingen av försvarspolitik.

Europa beskrivs i rapporten som säkrare och fredligare än någonsin, men att det finns andra delar av världen som lider av konflikter och oroligheter. Beredningen konstaterar att länder som går från auktoritära till demokratier ofta tenderar att vara instabila till följd av snabba politiska och sociala förändringar. Försvarsberedningen menar att detta kommer ställa höga krav på beslutsfattande

⁸⁷ Ds 2013:33 s.22

⁸⁸ Ibid s.167

⁸⁹ Ibid s.167

⁹⁰ Ibid s.23

⁹¹ Ibid s.24

⁹² Ibid s.24

och krishantering internationellt. Begränsade resurser och fördelningen av resurser i form av vatten, mat och odlingsbar mark, migration och den radikala urbaniseringen anför vara framtida utmaningar, vidare menar beredningen att dessa problem även komma utgöra stor risk för framtida inomstatliga konflikter. Framtida utmaningar konstateras således främst vara gränsöverskridande till sin natur.⁹³

I avsnittet om klimatförändringar nämns hotet inte som i tidigare rapporter som ett konstaterande med växande betydelse utan som ett allvarligt existerande hot med reella effekter. Det framgår att klimatförändringar framträder allt tydligare och att konsekvenserna är påtagliga.⁹⁴ Försvarsberedningen skriver att *”[k]limatförändringarna kommer att påverka relationer mellan stater. De för med sig säkerhetskonskvenser på samtliga nivåer i samhället.”*⁹⁵ Vilket tydligt belyser klimathotets säkerhetspolitiska relevans.

Ett annat hot som anføres vara av betydelse för Sverige är terrorism. Händelserna i Norge 2011, det planerade attentatet mot Jyllandspostens redaktion samt försök till självmordsbombning i Stockholm har visat tydligt att terrorism är ett aktuellt säkerhetshot även mot Norden och Sverige.⁹⁶

Den informationsteknologiska utvecklingen konstateras utmana många traditionella aspekter av säkerhetspolitikens omfång gällande aktörer och logistik. Vidare konstateras att *”[s]årbarheterna i dagens globala IT-system är, och kommer inom överskådlig tid att vara, en av våra mest komplexa frågor.”*⁹⁷ Det har på europeisk nivå tagits fram en gemensam cyberstrategi som presenterade i februari 2013 (European External Action Service). I vilken utgångspunkten är att individers frihet, rättigheter och integritet ska skyddas även inom den digitala världen. Vidare beskrivs IT-hotet hamna både högt upp och relativt långt ner på hot- och riskskalan. Från mindre omfattande risker för individer till stora potentiella hot mot vitala delar av samhällets funktioner.⁹⁸

Den bredare synen på säkerhet är något som bland annat Osse förhåller sig positiv till. Osse har breddat säkerhetsbegreppet till att även innefatta individers säkerhet och rättigheter, i den så kallade mänskliga dimensionen av säkerhet. denna dimension omfattar också frågor som medialfrihet, demokrati, tolerans och val övervakning. Detta är en omdebatterad definition av säkerhet inom organisationen. EU står bakom den men bland annat Ryssland menar att Osse borde arbeta strikt utifrån säkerhetsaspekterna av säkerhet det vill säga försvars- och utrikespolitiska aspekter.⁹⁹

⁹³ Ds 2013:33 s.17

⁹⁴ Ibid s.24-25

⁹⁵ Ibid s.25

⁹⁶ Ibid s.32

⁹⁷ Ibid s.36

⁹⁸ Ibid s.36

⁹⁹ Ibid s.52

4.8.1 Sammanfattning

Hotbilden som presenteras i Försvarsberedningens rapport från 2013 beskriver en mer komplex och svår sammanfattad värld. Utvecklingen inom säkerhetspolitiken går dels i linje med de kritiska säkerhetsperspektiven (human security och köpenhamnsskolan) med en bredare och djupare syn på säkerhet och dels i en riktning som återspeglar realismen bland annat utifrån att vissa stater vänder sig till protektionism i stället för samarbete för att hantera den ekonomiska krisen samt utifrån utvecklingen i världen som präglas av militär upprustning.

5. Diskussion

Hur har hotbilden mot Sverige, utifrån Försvärsberedningens rapporter, förändrats de senaste femton åren? Av Försvärsberedningens rapporter framgår en tydlig förändring av hotbilden på många olika sett, för att tydligt kunna redogöra för förändringarna kommer jag här först att jämföra rapporterna utifrån de tre teorierna separat för att sedan i slutsatsen sammanställa resultaten. I jämförelserna kommer jag ta utgång i respektive teoris definition och syn på säkerhet och hot. Jag kommer med teorin i bakgrunden jämföra den hotbild som sammanställts ifrån respektive rapport i kapitlet ovan.

5.1 Jämförelse av rapporterna utifrån realismen

Utifrån de grunder för säkerhet, utifrån ett realistiskt perspektiv, som anför i avsnittet 3.2 Realism, statism, självhjälp och överlevnad vilka kan sammanfattas till att stater är de huvudsakliga aktörerna på den internationella arenan och att stater säkrar sin säkerhet genom att erhålla makt, kan man tydligt se en förändring i rapporterna.

Hotbilden som belyses i första rapporten (Ds 1998:9) kan utifrån realismen ses som att hotet mot Sverige i vissa avseenden är relativt låg och i att andra osäkerheten ökar. Att den militära kapaciteten är lägre än under krigstiden kan ses stärka den svenska säkerheten. Då den militära makten, och där med hotet i Sveriges närområde, minskar genom att Sverige inte hade de militära resurserna att hävda sin makt och där igenom stärka sin säkerhet i relation till närområdet. Denna aspekt av hotbilden är genomgående fram till rapporten *Gränsöverskridande sårbarhet – gemensam säkerhet (Ds 2001:12)* där beredningen lyfter fram att vissa länder visar tendenser på att rusta upp sin militär. Vilket ur ett realistiskt perspektiv är oroande då det påverkar maktbalansen i världen samt ökar risken för en rustkapplöpning som ökar spänningen i världen. Länders rustning av den militära makten är genomgående i rapporterna från 2001 fram till 2013, dock skriver beredningen inte att detta i någon större utsträckning påverkar den svenska säkerheten. Ur ett realistiskt perspektiv skulle jag dock hävda att det genom att det påverkar maktbalansen och förutsatt att länder är maktmaximerande visst påverkar den svenska säkerheten.

Fokus flyttas i rapporterna succesivt från staten Sverige till individerna i och utanför landet. Detta är inte i linje med realismen som anför att stater är det primärt fokuset för säkerhetspolitiken. Dock kan förändringen motiveras om man i stället för att se stater som maktmaximerande ser stater som säkerhetsmaximerande som Kenneth Waltz menar att stater är samt tillsammans med en av

huvudlinjerna inom realismen, vilken är att staters primära fokus är överlevnad.¹⁰⁰ Utifrån detta anser jag att man kan förklara dels det förflyttade fokus samt det samarbeten som succesivt genom rapporterna anförs bli en större del av den svenska säkerhetspolitiken. Att det grundar sig i att Sverige fått anpassa sin säkerhetspolitik, och syn på säkerhetspolitik, till förändringarna i omvärlden för att överleva.

I rapporterna kan även utläsas att EU får en allt större betydelse för säkerhetspolitiken från att samarbetet nämns ganska övergripande i de tidigare rapporterna till att beredningen i *Säkrare grannskap – osäkrare värld (Ds 2001:8)* skriver om att EU genom att nå enighet kring säkerhetspolitiska frågor fått mer internationellt inflytande. Svensk säkerhetspolitik från rapporten 2001 och framåt anförs vara starkt sammankopplad med unionssamarbetet i EU. Samarbetet i EU är egentligen inte förenligt med realismens syn relationen mellan stater. Dock kan samarbetet förklaras med begreppet *bandwagoning*. Utifrån detta kan EU samarbetet ses som ett sätt för Sverige, som ett litet och internationellt begränsat land, att öka sin makt och där igenom stärka sin säkerhet. Detta är förenligt med det realistiska begreppet *Bandwagoning*, vilket förklarar varför stater går samman och samarbetar.¹⁰¹

Det som framgår i rapporten *Vägval i en globaliserad värld (Ds 2013:33)* om att stater efter den ekonomiska krisen visat tendenser på protektionistiska lösningar är direkt förenligt med realismens huvudståndpunkter att stater är de primära aktörerna på den internationella arenan och att de drivs av självhjälp.

5.2 Jämförelse av rapporterna utifrån köpenhamnsskolan

Den främsta utvecklingen av hotbilden sett ur köpenhamnsskolans syn på säkerhetspolitik är den succesiva säkerhetsisering av hot som inte direkt är kopplade till den traditionella synen på säkerhet. Det vill säga att hot i form av transnationella hot som miljö- och klimat hot, kriminalitet, fattigdom etcetera utvecklas från att i de tidigare rapporterna nämnas till potentiella hot till att i de senare rapporterna konstateras vara de främsta hoten mot den internationella säkerheten. Vilket visar på att problem som är utanför försvars- och utrikespolitiken lyfts till att innefattas av säkerhetspolitiken. Vilket framgår tydligast i rapporten *Säkerhet i samverkan – Försvarsberedningens omvärldsanalys (Ds 2007:46)* där beredningen konstaterar att hot mot målen för svensk säkerhetspolitik¹⁰² anförs vara direkta säkerhetshot. Även den breddade synen på säkerhet som präglar samtliga rapporter är i linje med köpenhamnsskolans ståndpunkt att

¹⁰⁰ Dunne & Schmidt s.92

¹⁰¹ Cladi & Locatelli, s.374

¹⁰² ”att värna om befolkningens liv och hälsa, att värna samhällets funktioner, att värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rätts-säkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.”(Ds 2007:46 s.7)

säkerhet bör innefatta samhällssäkerhet, och de miljömässiga och ekonomiska säkerhetssektorerna.¹⁰³ Utvecklingen hot och synen på säkerhet i rapporterna blir succesivt mer förenligt med denna breddade syn på säkerhet. Hotbilden kan utifrån köpenhamnsskolan vidare ses ha utvecklats och förändrats till att i en allt större utsträckning vara i linje med köpenhamnsskolan.

Hotbilden som anförs i inledningen av detta kapitel, består av många delar. En aspekt som dock genomgående anförs påverka den svenska säkerheten är utvecklingen i Ryssland, i det avseende att hotet mot Sverige anse öka bland annat till följd av Rysslands stormaktsambitioner. Utifrån att hot och säkerhet i stor utsträckning enligt köpenhamnsskolan påverkas av hur de definieras och beskrivs, kan man utifrån hur beredningen skriver om Ryssland i rapport *Försvar för en ny tid (Ds 2004:30)* och framåt konstatera att utvecklingen i Ryssland påverkar den svenska hotbilden negativt.¹⁰⁴ Dels på grund av oron i landet samt de ökade stormaktsambitionererna.

5.3 Jämförelse av rapporterna utifrån human security

Som anförs i avsnitt 3.3 Human security grundades perspektivet i stor utsträckning i FN rapporten från UNDP från 1994 men att *Responsibility to Protect* antogs 2005 och att innebar att human security blev mer betydande. Detta kan förklara att de rapporter som kom efter 2005 i en högre grad än de tidigare belyser de aspekter av säkerhetspolitik som är kopplade till human security, som ett fokus på individer, mänskliga rättigheter etcetera. Vidare kan förändringen av riktningen för svensk säkerhetspolitik, bestående av att arbeta utanför Sveriges gränser i fredsbevarande insatser och för att värna om värden som demokrati och mänskliga rättigheter för att stärka den internationella säkerheten och där igenom också den nationella säkerheten, anses vara effekter av att Försvarsberedningens syn på säkerhetspolitik påverkats av human security.

Vidare kan utvecklingen av den hotbild som beskrivs i beredningens rapporter konstateras i tilltagande utsträckning spegla human security med ett allt större fokus på individer i stället för stater, och inte bara individer i det egna landet utan internationellt, samt genom de problem som påverkar svensk säkerhetspolitik.

¹⁰³ Engelbrekt s.22

6. Slutsats

Hotbilden mot Sverige har förändrats i många avseenden under tidsbegränsningen för uppsatsen (1998-2013). Förändringen eller utvecklingen av hotbilden har präglats av en succesiv förändring i världen bestående av ökat samarbete, internationell handel, öppnare gränser och teknisk utveckling. Detta har lett till en förändring av, eller en möjlighet till nya hot, som inte är bundna av territoriella gränser.

Hotbilden har också i stor utsträckning påverkats av en bredare syn på säkerhet. Som inneburit att fokus i en ökande utsträckning flyttats från staten och att skydda territoriet till individer och att skydda individer både nationellt och internationellt. En bredare syn på säkerhet har även det påverkat typen av hot som anses vara säkerhetshot. Även klimatförändringar, miljöpåverkan, mänskliga rättigheter, fattigdom etcetera har stegvis vuxit fram i rapporterna till att benämnas som några av de allvarligaste säkerhetshoten i vår tid.

Ur rapporterna kan också utläsas att det militära hotet förändrats. Aktualiteten av det militära hotet mot Sverige framgår vara starkt kopplat till utvecklingen i Ryssland. Av detta kan konstateras att det militära hotet mot Sverige ökat till följd av Rysslands stormaktsambitioner och visade aggression mot andra länder.

Sammanfattningsvis har hotbilden utifrån Försvarsberedningens rapporter till följd av utvecklingen i världen förändrats från något enklare, med relativt få aktörer och lättöverskådlig till komplex, mångfacetterad och oförutsägbar.

7. Referenser

Primärkällor

- Ds 1998:9, Förvarsberedningen, *Svensk säkerhetspolitik i ny omvärldsbelysning: delrapport från Förvarsberedningen inför 1998 års kontrollstation*, Fritzes offentliga publikationer, Stockholm, 1998
- Ds 1999:2, Förvarsberedningen, *Förändrad omvärld - omdanad försvar: rapport från Förvarsberedningen inför 1999 års kontrollstation*, Fakta info direkt, Stockholm, 1999
- Ds 1999:55, Förvarsberedningen, *Europas säkerhet - Sveriges försvar: rapport från Förvarsberedningen*, Fakta info direkt, Stockholm, 1999
- Ds 2001:14, Förvarsberedningen, *Gränsöverskridande sårbarhet - gemensam säkerhet: säkerhetspolitisk rapport från Förvarsberedningen*, Fritzes offentliga publikationer, Stockholm, 2001
http://forsvar.regeringen.se/propositionermm/ds/pdf/ds2001_14.pdf
- Ds 2003:8, Förvarsberedningen, *Säkrare grannskap - osäker värld: säkerhetspolitisk rapport från Förvarsberedningen*, Fritzes offentliga publikationer, Stockholm, 2003
<http://www.regeringen.se/content/1/c4/13/22/a3457c5c.pdf>
- Ds 2004:30, Förvarsberedningen, *Försvar för en ny tid: försvarspolitisk rapport*, Förvarsdepartementet, Regeringskansliet, Stockholm, 2004
- Ds 2008:48, *Försvar i användning.*, Förvarsdepartementet, Regeringskansliet, Stockholm, 2008
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/72/64/43fda416.pdf>
- Ds 2013:33, *Vägval i en globaliserad värld*, Förvarsdepartementet, Regeringskansliet, Stockholm, 2013

Sekundärkällor

- Cladi, Lorenzo & Andra Locatelli, (2013). "Worth a Schot: On the Explanatory Power of Bandwagoning in Transatlantic Relations", i Contemporary Security Policy, Vol 34, Issue 2.
- Dunne Tim & Brian C. Schmidt, "Realism" i Baylis, John, Smith, Steve & Owens, Patricia (red.), *The globalization of world politics: an introduction to international relations*, 5. ed., Oxford University Press, Oxford, 2011
- Engelbrekt, Kjell, "Den nya säkerhetspolitiken och dess betingelser" i Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen, Engelbrekt, Kjell & Ångström, Jan (red.), 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2010
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.), *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012
- Försvarsberedningen, <http://www.regeringen.se/sb/d/16631/a/203076>, hämtat 2014-05-20
- Peoples, Columba. & Vaughan-Williams, Nick., *Critical security studies: an introduction*, Routledge, London, 2010
- 1 Responsibility to Protect,
<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/component/content/article/383>, hämtat 2014-05-20
- 2 Responsibility to Protect,
<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/about-rtop>, hämtat 2014-05-20
- UN, <http://www.unocha.org/humansecurity/human-security-unit/human-security-approach>, hämtat 2014-05-13
- UNDP, *Human development report. 1994*, Oxford University Press for the United Nations Development Programme (UNDP), New York, 1994,
http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf
- Westerberg, Per, "Talmannen uppmärksammade 200-årsminnet av freden i Kiel", <http://www.riksdagen.se/sv/Start/System/Nyhetet---arkiv/Talmannen-uppmarksammade-200-arsminnet-av-freden-i-Kiel/>, hämtat 2014-05-19